

ΕΝΟΤΗΤΑ 15

Σχέσεις δύο φύλων - Έμφυλα Στερεότυπα

A1.

1. Πατριαρχία. 2. Μητριαρχία 3. Φεμινισμός 4. Κοινωνικοί ρόλοι 5. Φυλετική ταυτότητα
6. Έμφυλη βία 7. Σεξουαλική παρενόχληση 8. Προσδοκίες φύλου 9. Έμφυλη ανισότητα
10. Πολιτική ισότητας

A2.

αταπιέζω - α, παρενόχληση - β, υποτίμηση - γ, μεροληπτικός - β, στιγματίζω - α, κατάφωρος - α, απαρχαιωμένος - β, απαξιωτικός - γ, υποχωρητικός - α, κακομεταχειρίζομαι - β

A3.

τυπικά - α, εξέλιξη - β, ύπαρξη - α, ουσιώδεις - α, αντιφάσεις - β, ισότιμη - β, πρόσβαση - α, προϊστάμενους - α, δυσπιστία - β, πρόωρη - α

A4.

1 - β. «Είναι όμορφη δικηγόρος, όχι σαν τις άλλες.»

Υποδόριος σεξισμός: Η εμφάνιση προτάσσεται της επάρκειας

Λέξεις/φράσεις που το υποδεικνύουν:

- «όμορφη» (ως πρωτεύον χαρακτηριστικό επαγγελματία)
- «όχι σαν τις άλλες» (γενίκευση που υποβαθμίζει άλλες γυναίκες)

Σχολιασμός: Η αναφορά στην εξωτερική εμφάνιση ως προτεραιότητα για μια επαγγελματία υποβαθμίζει την επαγγελματική της ταυτότητα, ενισχύοντας την ιδέα ότι η αξία της γυναίκας συνδέεται με την εμφάνισή της.

2 - δ. «Εκείνος είναι αυστηρός καθηγητής, ενώ εκείνη είναι απλώς αυταρχική.»

Υποδόριος σεξισμός: Η ίδια στάση παρουσιάζεται θετική στον άνδρα και αρνητική στη γυναίκα, με βάση το φύλο.

Λέξεις/φράσεις που το υποδεικνύουν:

- «αυστηρός» (θετικά φορτισμένο για άνδρα)
- «αυταρχική» (αρνητικά φορτισμένο για γυναίκα)

Σχολιασμός: Η ίδια συμπεριφορά ερμηνεύεται διαφορετικά ανάλογα με το φύλο. Ο άντρας θεωρείται επαγγελματικά αυστηρός, η γυναίκα όμως στιγματίζεται ως αρνητική, ενισχύοντας έμφυλα πρότυπα κριτικής.

3 - στ. «Ανέλαβε διοικητική θέση και είναι και μητέρα! Μπράβο της!»

Υποδόριος σεξισμός: Θεωρείται «κατόρθωμα» για μια γυναίκα με πολλαπλούς ρόλους να έχει καριέρα.

Λέξεις/φράσεις που το υποδεικνύουν:

- «και είναι και μητέρα!»
- «Μπράβο της!» (έκπληξη για αυτονόητο επαγγελματικό δικαίωμα)

Σχολιασμός: Η φράση εκπλήσσει που μια μητέρα καταφέρνει κάτι επαγγελματικό, σαν να είναι ασύμβατοι ρόλοι, ενώ αυτό δεν θα επισημαινόταν ποτέ για έναν πατέρα.

4 - γ. «Εκείνη τον προκάλεσε με το ντύσιμό της.»

Υποδόριος σεξισμός: Μετατοπίζεται η ευθύνη από τον θύτη στο θύμα.

Λέξεις/φράσεις που το υποδεικνύουν:

- «τον προκάλεσε»

- «με το ντύσιμό της»

Σχολιασμός: Η φράση μεταθέτει την ευθύνη της παρενόχλησης από τον θύτη στο θύμα, υπονοώντας ότι η γυναικεία εμφάνιση προκαλεί, κάτι που νομιμοποιεί τη βία ή την παρενόχληση.

5 - ε. «Για γυναίκα, είναι καλή οδηγός.»

Υποδόριος σεξισμός : Υπονοείται ότι κατά κανόνα οι γυναίκες δεν έχουν τις ίδιες ικανότητες με τον άντρα.

Λέξεις/φράσεις που το υποδεικνύουν:

- «Για γυναίκα»

Σχολιασμός: Προκατειλημμένη σύγκριση που βασίζεται σε αρνητικό στερεότυπο για τις γυναίκες οδηγούς. Η φράση υπονοεί ότι οι γυναίκες υστερούν γενικά σε κάτι που δεν εξαρτάται από το φύλο.

6 - α. «Οι άντρες είναι πιο λογικοί, οι γυναίκες πιο συναισθηματικές.»

Υποδόριος σεξισμός: Έμφυλα στερεότυπα περί ορθολογισμού και συναισθηματικότητας που δεν τεκμηριώνονται επιστημονικά.

Λέξεις/φράσεις που το υποδεικνύουν:

- «οι άντρες είναι...», «οι γυναίκες είναι...» (γενίκευση)

Σχολιασμός: Γενικευτικό και στερεοτυπικό δίπολο που κατηγοριοποιεί τις γνωστικές και συναισθηματικές ικανότητες με βάση το φύλο, χωρίς επιστημονική τεκμηρίωση.

B1.

[...] Στην επαγγελματική τους ζωή οι γυναίκες **πλήττονται** περισσότερο από τις κρίσεις, βιώνοντας την ανεργία, την υποαπασχόληση και την ετεροαπασχόληση με **ελαστικές** σχέσεις εργασίας. Η εγκυμοσύνη και η μητρότητα αποτελούν **ανασταλτικούς** παράγοντες στη σταδιοδρομία τους και σε αρκετές περιπτώσεις **υφίστανται** βία με τη χρήση υπαρκτής ή υποτιθέμενης δύναμης - εξουσίας, ως μέσο ελέγχου και **σωφρονισμού** ή καλύτερα συμβιβασμού. Είναι ακόμη υπαρκτός ο **διαχωρισμός** των επαγγελμάτων σε **αμιγώς** γυναικεία και αντρικά, με τις γυναίκες να θεωρούνται κατάλληλες για επαγγέλματα που σχετίζονται με την παιδαγωγική ή κοινωνική προσφορά, αφού ταυτίζονται με την καλοσύνη, την ευγένεια και τη λεπτότητα. Έτσι, απορρίπτονται πολύ συχνά από ηγετικές και δυναμικές θέσεις και έχουν μειωμένη πρόσβαση σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων, καθώς αμφισβητούνται οι **στρατηγικές** και ηγετικές τους ικανότητες. Η γυναίκα της εργατικής τάξης βιώνει όσο καμία άλλη την κοινωνική ανισότητα. Εκεί **εμφιλοχωρεί** η ταξική ταυτόχρονα με τη φυλετική εκμετάλλευση, που αναμφίβολα **καταρρακώνει** την ψυχική υπόσταση και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

B2.

1. Μοδιστρούλες, 2. κομμώτριες, καφετζούδες, χαρτορίχτρες, δοσατζούδες, θυρωρίνες, μαμές, λαϊκές τραγουδίστριες, υπηρέτριες, 3. δακτυλογράφους - γραμματείς, 4. Ταπεινά, καθαρά, 5. (τις) περιμένουν, αναρριχώνται, 6. παύλα: πολλές - πολλές, εισαγωγικά: «ανδρικά».

B3.

Βεβαιότητα: το μάρκετινγκ που **περιορίζει ασφυκτικά** τις επιλογές, **κυρίως** για τα μικρά κορίτσια: οριστική, γ' πρόσωπο και τροπικά επιρρήματα // **είναι** τμήμα, που **ενθαρρύνει**, και **ενισχύει**: οριστική, γ' πρόσωπο // **καταναγκαστικό** τρόπο: επίθετο // **οπωσδήποτε, πρωτίστως**: επιρρήματα που δηλώνουν βεβαιότητα. **Υπόθεση:** **Αν είναι να κατηγορήσουμε...** :Υποθετικός σύνδεσμος αν και υποτακτική. **Υποχρέωση:** **θα πρέπει να είναι...** : ρήμα πρέπει και υποτακτική.

B4. α.

Μετασχηματισμός: Είναι άξιο απορίας γιατί η Siri, η Alexa και η Cortana έχουν γυναικεία ονόματα και φωνές. Επίσης, διερωτάται κανείς για το πώς οι μηχανές βλέπουν τις γυναίκες και κατά πόσο μπορούν (οι μηχανές) να αντιληφθούν τη διαφορετικότητα.

Υφολογική διαφοροποίηση: Με τη χρήση των ευθείων ερωτήσεων το ύφος ήταν οικείο, διαλογικό και άμεσο, ενώ με τη μετατροπή τους σε πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις το ύφος γίνεται πιο τυπικό, ουδέτερο και επίσημο.

B4. β.

Μετασχηματισμός: Από τη μία πλευρά, οι γυναίκες που καταλαμβάνουν θέσεις εξουσίας υιοθετούν ένα πιο αρρενωπό προφίλ. Από την άλλη, οι τεχνολογίες υποστήριξης, φροντίδας και συντροφιάς σχεδιάζονται με γυναικεία χαρακτηριστικά. Έτσι, διατηρούν ένα πιο υποτακτικό ρόλο.

Υφολογική διαφοροποίηση: Ο μακροπερίοδος λόγος είναι πιο σύνθετος και περίπλοκος και ως εκ τούτου διαμορφώνει ύφος πιο επίσημο και επιστημονικό. Με τη μετατροπή σε βραχυπερίοδο λόγο το ύφος είναι πλέον πιο απλό, άμεσο και προφορικό.

B5. α.

(εκδ. Key books): προσθήκη του ονόματος των εκδόσεων

(όλοι έχουμε ... διαβάσει πόσες ώρες μπορούσε να περάσει ο Προυστ φλυαρώντας): προσθήκη ειρωνικού σχολίου

(13 εγκυμοσύνες): επεξήγηση του επιθέτου «άπειρα»

B5. β.

Υφολογική λειτουργία συνυποδηλωτικής γλώσσας: Διαμορφώνει ύφος οικείο, άμεσο, γλαφυρό, ζωντανό και παραστατικό.

Μετατροπή:

κόλλησα με αυτό που συνειδητοποίησα → δεν μπορούσα να σταματήσω να σκέφτομαι αυτό που συνειδητοποίησα.

έφτασα στη στιγμή της αποκάλυψης → συνειδητοποίησα κάτι πολύ σημαντικό

δεν έχουν αφήσει το αποτύπωμά τους → δεν έχουν αναγνωριστεί

B5. γ.

Η αρθρογράφος αξιοποιεί τα παραδείγματα των συζύγων διάσημων και επιφανών προσωπικοτήτων, για να τεκμηριώσει την άποψή της ότι οι γυναίκες αυτές έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εξελικτική πορεία των συζύγων τους και ότι ίσως οι ίδιοι να μην τα κατάφερναν εξίσου καλά χωρίς αυτές. Παράλληλα, επιθυμεί να εξηγήσει ότι δεν υπάρχουν πολλές γυναίκες με καριέρα στην τέχνη ή τη διανοήση στο παρελθόν, εφόσον οι πολλές τους οικογενειακές και συζυγικές υποχρεώσεις δεν τους άφηναν διαθέσιμο χρόνο να ασχοληθούν με τον εαυτό τους.

Γ1.

Θέση:

Η αντιμετώπιση του σεξισμού και των έμφυλων ανισοτήτων δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την ύπαρξη νόμων· απαιτείται ριζική μεταμόρφωση των κοινωνικών αντιλήψεων, των εκπαιδευτικών πρακτικών και των πολιτισμικών προτύπων.

Τεκμηρίωση:

Παρά τη θέσπιση νομοθεσίας περί ισότητας των φύλων, η καθημερινή πραγματικότητα δείχνει πως έμφυλα στερεότυπα εξακολουθούν να καθορίζουν επαγγελματικές επιλογές, την κατανομή των οικογενειακών ρόλων και την πρόσβαση σε ηγετικές θέσεις. Τα κορίτσια αποθαρρύνονται από μικρές ηλικίες να στραφούν σε επιστήμες ή τεχνολογικά επαγγέλματα, ενώ οι γυναίκες αντιμετωπίζονται με προκατάληψη σε ανδροκρατούμενους χώρους εργασίας.

Απόδειξη:

Η τυπική ισότητα δεν συνεπάγεται ουσιαστική ισότητα, όταν οι κοινωνικές αντιλήψεις παραμένουν αναλλοίωτες. Οι νόμοι μπορούν να θέτουν τα όρια, αλλά η αλλαγή ξεκινά από την παιδεία, την ανατροφή και την καθημερινή κουλτούρα. Οι θεσμοί πρέπει να διαμορφώνουν πραγματικά και όχι τυπικά ισότιμους πολίτες.

Κατακλείδα:

Επομένως, η καταπολέμηση του σεξισμού δεν μπορεί να βασίζεται αποκλειστικά στη νομοθεσία. Μόνο μέσω της παιδείας, της κριτικής σκέψης και της πολιτισμικής αυτογνωσίας μπορούμε να ελπίζουμε σε μια κοινωνία πραγματικής έμφυλης ισότητας.

Γ2.

1. Η άποψη ότι η έμφυλη ανισότητα επιβιώνει μέσα από καθημερινές πρακτικές και κοινωνικές νόρμες, ακόμα και σε προοδευτικά περιβάλλοντα, αντανακλά μια δυσάρεστη πραγματικότητα. Παρότι η ισότητα των φύλων κατοχυρώνεται νομικά στις περισσότερες σύγχρονες κοινωνίες, οι βαθιά ριζωμένες αντιλήψεις και οι πολιτισμικοί αυτοματισμοί συνεχίζουν να αναπαράγουν διακρίσεις.

2. Ενδεικτικά παραδείγματα έμφυλων ανισοτήτων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν:

- α. Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ ανδρών και γυναικών για την ίδια εργασία.
- β. Ο τρόπος που τα ΜΜΕ παρουσιάζουν τις γυναίκες (έμφαση στην εμφάνιση, λιγότερες ηγετικές παρουσίες).
- γ. Η υποεκπροσώπηση των γυναικών στην πολιτική και στις θέσεις εξουσίας.
- δ. Η έμφυλη κατανομή των ρόλων μέσα στην οικογένεια (η γυναίκα ως «νοικοκυρά»).

3. Ενδεικτικά αίτια:

α. Πατριαρχικές κοινωνικές δομές: Οι περισσότερες κοινωνίες έχουν ιστορικά δομηθεί γύρω από την ανδρική κυριαρχία (πατριαρχία), η οποία υπαγορεύει διακριτούς και άνισους ρόλους για τα δύο φύλα. Οι γυναίκες θεωρούνται συχνά «φυσικά» κατάλληλες για φροντίδα και υποστήριξη, ενώ οι άνδρες για ηγεσία και δύναμη.

β. Στερεοτυπική ανατροφή και εκπαίδευση: Από μικρή ηλικία, τα παιδιά κοινωνικοποιούνται μέσα από έμφυλα στερεότυπα, που επιβάλλουν τι «πρέπει» να κάνει ένα κορίτσι ή ένα αγόρι. Παιχνίδια, σχολικά βιβλία και εκπαιδευτικοί λόγοι διαιωνίζουν αυτές τις αντιλήψεις, περιορίζοντας τις επιλογές και τις φιλοδοξίες των ατόμων.

γ. Αναπαράσταση στα ΜΜΕ και τη δημόσια σφαίρα: Τα μέσα ενημέρωσης και ψυχαγωγίας προβάλλουν συστηματικά σεξιστικά πρότυπα, παρουσιάζοντας τις γυναίκες ως αντικείμενα, βοηθητικούς ρόλους ή υπερβολικά συναισθηματικές. Αντίστοιχα, υποεκπροσωπούνται οι γυναίκες σε ηγετικές θέσεις και σε δημόσιο λόγο.

δ. Οικονομικές ανισότητες και επαγγελματικοί φραγμοί: Η άνιση πρόσβαση σε ηγετικά αξιώματα και σε δίκαιη αμοιβή ενισχύει τη μειονεκτική θέση των γυναικών. Πολλές γυναίκες αποκλείονται από επαγγελματικές ευκαιρίες λόγω μητρότητας ή προκαταλήψεων, γεγονός που οδηγεί σε συστηματική ανισότητα.

4. Ενδεικτικοί τρόποι αντιμετώπισης του φαινομένου:

α. Εκπαίδευση για την ισότητα των φύλων: Η ενσωμάτωση μαθημάτων και δράσεων που προάγουν τον σεβασμό, τη διαφορετικότητα και την ισότητα των φύλων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης βοηθά τα παιδιά να αποδομήσουν τα στερεότυπα από μικρή ηλικία και να αναπτύξουν κριτική σκέψη.

β. Νομοθετικές παρεμβάσεις και εφαρμογή πολιτικών ισότητας: Η ψήφιση και κυρίως η εφαρμογή νόμων που κατοχυρώνουν την ισότητα (π.χ. ίση αμοιβή, προστασία από σεξουαλική παρενόχληση, γονική άδεια και για τα δύο φύλα) είναι καθοριστικής σημασίας για την εξάλειψη των θεσμικών διακρίσεων.

γ. Καμπάνιες ευαισθητοποίησης και αναπαράσταση στα ΜΜΕ: Η προώθηση μη σεξιστικών προτύπων στα μέσα ενημέρωσης καθώς και η ενίσχυση της παρουσίας των γυναικών σε ρόλους κύρους ή εξουσίας συμβάλλουν στην αλλαγή των αντιλήψεων και στην εμπέδωση ισότιμων κοινωνικών ρόλων.

δ. Η στήριξη της συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων διασφαλίζει ότι οι φωνές τους ακούγονται και οι ανάγκες τους εκπροσωπούνται ουσιαστικά σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο.

Δ1. α.

Η σωστή είναι η εκδοχή β.

Δ1. β.

1 - α, 2 - α, 3 - β, 4 - β

Δ2. α.

Β' ρηματικό πρόσωπο («αν θες», «μέσα σου πρώτα κάψε», «σκάψε»): Δημιουργεί δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ του ποιητικού υποκειμένου με τη γυναίκα, προκειμένου να την παρακινήσει να αγωνιστεί για τα δικαιώματά της. Διαμορφώνει ύφος άμεσο, παραστατικό και θεατρικό.

Προστακτική («κάψε», «σκάψε», «θάψε»): Δημιουργεί προτρεπτικό ύφος, προκειμένου να παρακινήσει την κάθε γυναίκα να αγωνιστεί για τη χειραφέτησή της, τονίζοντας ότι η απελευθέρωση απαιτεί δράση και συνειδητή προσπάθεια.

Δ2. β.

Αιτιολόγηση κεφαλαίου γράμματος: Οι λέξεις «Συνήθεια, Κέρδος, Πρόληψη» και «Αγάπη, Αλήθεια, Ομορφιά» δίνονται με κεφαλαίο γράμμα για να τονιστεί η σημασία τους και να αποκτήσουν σχεδόν προσωποποιημένα χαρακτηριστικά, καθώς είναι έννοιες με ενεργητική δύναμη στη ζωή της γυναίκας.

Νοηματική σχέση: Νοηματικά, οι πρώτες (Συνήθεια, Κέρδος, Πρόληψη) αντιπροσωπεύουν περιορισμούς, δεσμά και κοινωνικά στερεότυπα που πρέπει να ξεπεράσει η γυναίκα για να απελευθερωθεί. Αντίθετα, οι δεύτερες (Αγάπη, Αλήθεια, Ομορφιά) συμβολίζουν αξίες, ιδανικά και δυνάμεις που ενδυναμώνουν και οδηγούν σε εσωτερική και κοινωνική απελευθέρωση. Η νοηματική σχέση είναι επομένως αντιθετική και συγκριμένα πρόκειται για την αντιπαράθεση περιορισμού - απελευθέρωσης, δείχνοντας τον δρόμο που πρέπει να ακολουθήσει η γυναίκα.

Εκφραστικό μέσο: Αντίθεση

Δ3.

Συμφωνώ με τις παραιτήσεις του ποιητή, καθώς υπογραμμίζουν ότι η απελευθέρωση της γυναίκας απαιτεί ενεργητική προσπάθεια και συνειδητή δράση. Οι γυναίκες πρέπει να υπερβούν περιορισμούς, προκαταλήψεις και κοινωνικά στερεότυπα, να στηρίζονται σε αξίες όπως Αγάπη, Αλήθεια και Ομορφιά και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους με θάρρος, αποφασιστικότητα και αλληλεγγύη, προασπίζοντας την προσωπική και κοινωνική τους ελευθερία.

Ε1.

1. συμβάλει 2. διαβάλλει 3. υποβάλει 4. αμφέβαλε 5. επιβάλλει 6. αναβάλλει 7. καταβάλλει 8. προσβάλλουν 9. περιέβαλλαν 10. προβάλλει

ΣΤ.

β. φωνή